

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Ammatillinen järjestö tai edunvalvoja

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Muutoksen taustalla on puhtaasti talous. Se ei ole hyvä lähtökohta isolle lain muutokselle, joka koskettaa suurta osaa väestöä ja heidän lakisääteisiä palvelujaan heikentävästi.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

-

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Osaltaan parantanee erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan asemaa. Toisaalta määritelmä on aika suppea ja siihen liittyy riski, että osa asiakkaista, joilla on tosiasiallinen tuen tarve, jää määritelmän ulkopuolelle. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa palvelujen saanti ja tukitoimet riippuvat liiallisesti tulkinnasta ja rajauksista, eikä asiakkaan kokonaisvaltainen tilanne tule riittävästi huomioiduksi.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Ehdotuksessa ei ole konkreettisia velvoitteita tai toimenpiteitä. Pelkona on, että pykälän käytännön vaikutus jää vähäiseksi.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Esityksestä puuttuu kuntouttavan työtoiminnan poistamisen kokonaisarviointi, erityisesti niiden asiakkaiden näkökulmasta, joille palvelu on ollut keskeinen toimintakyvyn, arjenhallinnan ja osallisuuden tukimuoto. Samalla esitykseen sisältyy riski sosiaalipalvelujen saatavuuden heikkenemisestä, jos palveluja ei enää nimetä laissa selkeästi. Lisäksi uhkana on alueellisia ja asiantuntijakohtaisia eroja palvelujen toteutumisessa.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Lain tavoite on hyvä, mutta jää vähän avoimeksi, minkälaista ja kenen toteuttamaa palvelu on. Ehdottomasti tarvitaan ennaltaehkäisevää ja tilapäistä apua lisää lapsiperheisiin, mutta suuntaa antavaa määrittelyä perusteista voisi tehdä vielä näkyvämmäksi. Kannatamme lämpimästi ennaltaehkäisyn lisäämistä korjaavan palvelun sijaan. Henkilöstön osalta palvelu herättää kysymyksen, varataanko henkilöstöresurssia palvelun järjestämiseen tarpeen mukaan ja miten se kestää tarpeen mahdolliset vaihtelut? Palvelun tarpeella saattaa olla suuriakin vaihteluita esim. yleisen taloustilanteen mukaan? Mihin henkilöstö sijoittuu aikana, kun palvelun tarvetta ei olekaan? Laajempiin kriisitarpeisiin varautuminen henkilöstön osalta?

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Tämän muutoksen taustalla on vahvasti taloudelliset intressit. Muutoksella on arvioitu tuen tarvitsijoiden väheneminen. Lisäksi puuttuu velvoittavuus, josta luopumista ja näin ollen palveluun osallistumista ei ole arvioitu.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Esimerkiksi kotihoidon asiakas tarvitsee ehdottomasti sekä omatyöntekijän ja asiakassuunnitelman. Lausunnolla oleva ehdotus ei tähän mitenkään viittaa. Kotihoidon asiakkaan sosiaalihuollon palvelujen tarve voi muuttua hyvinkin äkillisesti ja tällöin läheisillä/ammattihenkilöillä pitäisi olla selkeäsi osoitettu, kehen he ottavat yhteyttä.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Esitetty 47 asiakkuutta maksimissaan vaikuttaa todella paljolta yhdelle sosiaalityöntekijälle. Tukea tarvitsevien lasten tilanteiden selvittely voi olla hyvin aikaa vievää ja paneutumista vaativaa. Lisäksi mitoitukseen esitetään poikkeamismahdollisuutta, joka ainakin muualta lainsäädännöstä oppineena, esimerkiksi varhaiskasvatuslaki, tekee poikkeamisesta normaalia ja liian löyhästi määriteltynä vesittää hyvän tarkoituksen.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Lausunnolla olevassa hallituksen esityksessä pykälää 17 täsmennettäisiin siten, että korostetaan kirjaamisveloitteen koskevan olennaisia tietoja, vaikkakin jatkossakin on kirjattava pykälässä mainittujen tarkoitusten kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot. Mitkä ovat olleet näitä perusteluissa mainittuja epäolennaisia kirjattavia asioita, joiden vuoksi kyseinen täsmennys on tehty? Se mikä on kirjattu, on tehty. Kirjaamisella on myös iso merkitys työntekijöiden oikeusturvan kannalta.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

SuPer pitää esitettyä korotusta merkittävänä ja näkee sen uhkaavan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevan ja erityisesti ikääntyneen henkilön palveluiden saatavuutta kotiin annettavien palveluiden osalta. Näitä erilaisia tulosidonnaisia palveluita tarvitsevat ovat usein ikääntyneitä sekä monisairaita ja siten paljon erilaisia palveluita tarvitsevia. Lisäksi he tarvitsevat usein myös erilaisia terveydenhuollon palveluita, joiden maksut ovat jatkuvasti kasvaneet.

Esitysluonnoksessa tuodaan esiin asiakasmaksulain 11 pykälä, joka velvoittaa maksujen alentamiseen tai jopa perimättä jättämiseen tilanteen niin vaatiessa. Haaste on se, että kansalaiset eivät tiedä, eivätkä osaa hakea apua tätä kautta. Lisäksi se on ensisijainen suhteessa Kelan toimeentulotukeen.

Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat pääsääntöisesti suoraan ulosottokelpoisia saatavia eli maksut siirtyvät usein suoraan perintään. Soste totesi selvityksessään, että vuonna 2025 ulosottoon päätyi Suomessa noin 507 000 sosiaali- ja terveystalvelujen sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua. Lisäksi on huomioitava, että esitetyistä korotuksista seuraava asiakkailta saatavan rahoituksen kasvu vähennetään hyvinvointialueiden rahoituksesta. Näin ei myöskään ole odotettavissa hyvinvointialueille lisärahoitusta ja siten mahdollisuutta panostaa esimerkiksi palveluiden parantamiseen. Asiakasmaksujen korotukset lisäävät myös hyvinvointialueiden hallinnollista työtä ja tuo siten lisäkustannuksia alueille.

SuPer pitää haasteellisena asiakasmaksujen korotukset. Jo aiemmat merkittävät korotukset ovat johtaneet siihen, ettei tarvittavia palveluja käytetä/pystytä hankkimaan. Tämä johtaa esimerkiksi kotiin tuotavien palveluiden osalta entistä suurempaan palveluiden tarpeen kasvuun, ennenaikaisen toimintakyvyn rapautumiseen ja lopulta entistä raskaampien palveluiden tarpeeseen. Tämä ei ole kustannusvaikuttavaa, eikä inhimillistä.

Korkeat asiakasmaksut eivät ole vain taloudellinen kysymys, vaan ne vaikuttavat sote-ammattilaisten työhön lisäten maksujen noustessa entisestään sen kuormitusta, monimutkaistaen asiakastyötä ja tuoden eettisiä jännitteitä arkeen ja vieden aikaa pois myös varsinaisesta hoitotyöstä.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Asiakassuunnitelmista ja omatyöntekijöistä joustamisella aiheutetaan sosiaalihuollon asiakkaiden pompottelua paikasta toiseen ja palveluiden pirstaloitumista entisestään. Tämä on sosiaalihuollon kehittämiseksi naamioitu säästölaki, jolla aiheutetaan vaan lisää kustannuksia korjaavien toimenpiteiden ja raskaampien palveluiden muodossa.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Yhteisvaikutuksia ei ole nykyisen hallituksen yhdessäkään hallituksen esityksessä pystytty kuvaamaan, koska oikea käsi ei tiedä mitä vasen tekee.

Pajunen Tarja
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry